
---

firmi certes conviccions espirituals que li vénen de la tradició grega i hebrea: La grandesa de *l'homo sapiens* que es capaç d'assolir saviesa, d'obrir-se a la recerca del coneixement desinteressat i a la creació de bellesa. Pot ser que Europa arribi a generar una revolució contraindustrial. Steiner considera que potser només es pot somniar això en un continent que té fonaments i sentit de la tràgica vulnerabilitat de la *condition humaine*.

Anna Pagès. *La lectura com a pregària*, de Joan Carles Mèlich, Fragmenta Editorial, Barcelona, 2015.

En un magnífic text sobre «El llibre i la pantalla. Abans i després del llibre» (*Il fuoco e il racconto*, 2014), Giorgio Agamben assenyala la importància del «raig de prosa» («il getto in prosa»). Amb aquesta expressió proposa sense reserves que ja no té sentit la diferència entre l'obra acabada i el fragment, l'esboç, la nota fugissera a peu de pàgina o al marge. Hi ha, en els fragments de l'obra, l'obra mateixa en gestació, una intensitat que en un moment donat s'atura, en un punt d'inflexió o d'abandonament, però que forma part de ple dret de l'acte de creació. Aquest instant de discontinuïtat significa que l'obra «es constitueix com a fragment d'un procés creatiu potencialment infinit, en relació al qual l'obra anomenada acabada tan sols es distingeix accidentalment de la inacabada». El llibre de Joan-Carles Mèlich, sotstitolat *Fragments filosòfics I*, il·lustra sense cap dubte aquesta idea d'Agamben i mostra indicis d'una obra de presència candent, que s'albira i apunta més enllà, en el camí poètic d'una metàfora en gestació i renovació constant. El lector fa experiència d'aquest instant d'aturada dins de l'acte creatiu amb cada paràgraf i cada frase dels fragments recollits, fragments escapçats d'una gran intensitat literària i filosòfica. Per altra banda, l'encapçalament del títol dibuixa una dimensió enigmàtica en la metàfora que l'inagura: la lectura com a pregària. En quin sentit la lectura esdevé pregària? Com podria la lectura fer

present o adreçar-se a Déu? L'antropòleg Lluís Duch afirma que el factor decisiu del cristianisme és «la comprovació en l'exterioritat del que hi ha en el cor, és a dir, en el comportament ètic dels creients» (*Religió i comunicació*, 2010, p. 144).

En el text de Mèlich la lectura queda impregnada d'una ètica evangèlica inspirada en la paràbola del bon samarità (Lluc, 10, 33-35): «L'ètica no és ni una teoria ni una pràctica, sinó una experiència. L'ètica és la resposta al sofriment de l'altre» (fragment 43); i també «No n'hi ha prou amb Creont —la legalitat— ni amb Antígona —la legitimitat—. Falta un tercer personatge: el Samarità —l'adequació» (fragment 249). El nombre de fragments dedicats a l'ètica és molt nombrós. Sobre la qüestió de Déu trobem, en canvi, tan sols sis fragments. Aquesta diferència inspira la lògica fragmentària del discurs: és en el comportament ètic dels creients on s'exterioritza allò que hi ha en el cor, l'Evangeli de Jesús de Natzaret. La lectura com a experiència pot assemblar-se a una pregària en la mesura en què alimenta una «cordialitat» que pugui ser expressada en la compassió i en l'amor al proïsme. En aquest context, la qüestió de Déu esdevé una certesa amb la qual l'autor manté una relació d'inquietud interrogant en primera persona: «Déu és un desig impossible, com tot veritable desig» (fragment 33); o bé: «Déu creu en mi, però jo no sé si crec en ell» (fragment 40). En aquest darrer fragment, l'autor revela una confiança primigènica i constitutiva en Déu, un Déu que l'interpel·la travessant i acompanyant la difícil i precària condició existencial. Mentre que els fragments sobre ètica mostren una serenor tranquil·la, una determinació evident en els arguments i en les referències, una elaboració tal vegada més filòsòfica i conceptual, els fragments sobre Déu són punyents i angoixants, sobtats i abruptes, declaradament personals i en un punt de límit irrecuperable.

Aquest llibre de Mèlich, com un lleu apunt escrit a ploma, defensa la cordialitat enmig de l'esmolada i finita agonia de l'existència humana. Tot i que no és una pregària, ens fa pensar en la possibilitat d'expressar-la en el context d'un cristianisme on el cor exterioritzi l'evangeli més enllà de l'angoixa singular que, en un moment donat

---

---

de les nostres vides, pugui cor-prendre, en un instant fugisser, les nostres més arrelades certeses.

Antoni Matabosch, *Les religions a Catalunya*, editat per Josep Lluís Carod-Rovira, Pagès Editors, Lleida, 2015

L'antic vicepresident del Govern de Catalunya en l'etapa del tripartit i actual director de la càtedra UPF sobre Diversitat Social i director de la revista digital *divèrsia*, ha coordinat aquest llibre de presentació de les religions de més arrelament de segles a Catalunya.

Es tracta d'un llibre ben concebut, dividit en tres parts ben clares: primer, una introducció de l'editor i el marc de la diversitat; en segon lloc, la presentació de quatre religions (Judaisme, Església catòlica, Islam i Protestantisme); i finalment un estudi sobre la laïcitat. Hi queden excloses altres religions que avui dia tenen un bon arrelament a casa nostra (com són ara l'Ortodòxia o el Budisme), però que són bastant noves.

L'aportació de Joan Estruch sobre la diversitat religiosa a Catalunya és un bon resum dels seus nombrosos estudis sociològics sobre el tema. Una exposició clara i competent. Posat el marc, s'estudien les quatre religions esmentades. Les 50 pàgines de Manuel Forcano sobre el judaisme tracten de la història de la presència dels jueus en terres catalanes des del temps dels romans fins avui dia. Història accidentada, amb un moment de gran esplendor el segle XIII, de grans desastres el XIV, d'expulsió definitiva el 1492 i de retorn el segle XX.

La competència d'Antoni Pladevall converteix la història de l'Església catòlica en una detallada descripció de fets i persones de 20 segles, sempre emmarcats en reflexions d'un abast més gran. El conjunt és harmoniós i complet. L'Islam ha anat a càrrec de Glòria García-Romeral. Intenta mostrar que «l'Islam forma part de les arrels i de la història de la nostra societat» (p. 115). En un primer moment ens descriu breument l'arribada i la vida de l'Islam a Catalunya des del segle VIII fins al XII, per passar a una molt més ampla descripció de la situació actual, producte de la immigració, amb les seves possibilitats